

Испанско председателство на ЕС 2010 г.

**ДЕКЛАРАЦИЯ ОТ НЕОФИЦИАЛНАТА СРЕЩА НА МИНИСТРИТЕ В
ТОЛЕДО ПО ВЪПРОСИТЕ НА ГРАДСКОТО РАЗВИТИЕ**

Толедо, 22 юни 2010 г.

ПРЕАМБЮЛ

На 22 юни в Толедо (Испания), в отговор на поканата на Испанското председателство на Съвета на Европейския съюз (ЕС) и в рамките на Неофициалната среща по въпросите на жилищната политика и градското развитие на равнище министри и експерти от страните-членки на Европейския съюз (21-22 юни) се проведе сесия на Неофициалната среща на министрите, отговарящи за градското развитие, с основна тема „интегрирано градско възстановяване и развитие”. На срещата присъстваха също Европейският комисар за регионалната политика и представители на Европейския парламент (ЕП), Комитета на регионите (КР), Европейския икономически и социален комитет (ЕИСК), Европейската инвестиционна банка (ЕИБ), както и представители на трите страни-кандидатки за членство в ЕС плюс Норвегия и Швейцария, а също и няколко наблюдатели и съответни организации на заинтересовани страни, свързани с градското развитие.

Срещата се проведе в обстановка на световна финансова, икономическа и социална криза, която оказва сериозно въздействие върху икономиката на Европа, а също и върху качеството на живот на гражданите. В краткосрочен и средносрочен план европейските градове са изправени пред основното предизвикателство да се справят с кризата и да излязат по-силни от нея, но те се сблъскват също и с други структурни и дългосрочни предизвикателства – глобализацията, промените в климата, натиска по отношение на ресурсите, миграцията, застаряването на населението и демографските промени, и т.н., които имат силно градско измерение – сериозно въздействие върху икономиките на градовете, влошаване на градската среда, нарастващ риск от социална поляризация и изключване и др. – и трябва да бъдат решавани едновременно. Тези предизвикателства са призив за събуждане, възможност за начертаване на твърд курс на основата на принципите на интегрирано, интелигентно, устойчиво, сближаващо, включващо градско развитие като единствен начин за постигането на по-голяма икономическа конкурентноспособност, екологична ефективност, социално сближаване и граждански прогрес в европейските градове и за гарантиране на качеството на живот и благополучието на гражданите сега и в бъдеще.

Като взеха предвид:

- Договора от Лисабон за изменение на Договора за Европейския съюз и Договора за създаване на Европейската общност, подписан в Лисабон на 13 декември 2007 г. и в сила от 1 декември 2009 г.;

- Стратегията „ЕВРОПА 2020”, приета от Европейския съвет на 17 юни 2010 г. като следствие от Съобщението на Комисията „ЕВРОПА 2020: Стратегия за интелигентен, устойчив и включващ растеж” от 3 март 2010 г. (СОМ(2010)2010) и обновената „Стратегия за устойчиво развитие на ЕС”, приета от Европейския съвет на 15/16 юни 2006 г.;
- Работния документ на Генералния директор за регионалната политика „Развитие на градското измерение: Анализ на оперативните програми, съфинансирани от Европейския фонд за регионално развитие (2007 – 2013 г.) от ноември 2008 г., както и Насоките на Комисията относно “Градското измерение на политиките на Общността за периода 2007 – 2013 г.”, актуализирани през декември 2009 г.;
- Съобщението от Комисията до Съвета, Европейския парламент, Комитета на регионите и Европейския икономически и социален комитет, озаглавено “Зелена книга за териториално сближаване: превръщане на териториалното разнообразие в сила”, от 6 октомври 2008 г. (СОМ(2008)0616);
- Резолюцията на Европейския парламент от 24 март 2009 г. относно Зелената книга за социалното сближаване и състоянието на дебата по бъдещата реформа на Кохезионната политика (2008/2174(INI)); доклада на Европейския парламент от 24 март 2009 г. относно градското измерение на Кохезионната политика през новия програмен период (2008/2130(INI));
- Становището на Европейския икономически и социален комитет (ЕИСК) относно „необходимостта от прилагане на интегриран подход към възстановяването на градската среда” (ЕИСК 760/2010), прието на 26 май 2010 г.;
- Становището на Комитета на регионите относно „ролята на възстановяването на градската среда в бъдещето на градското развитие в Европа”, прието на пленарното му заседание на 9-10 юни 2010 г.;
- Дневният ред от Барселона „Към европейски местен дневен ред”, приет на Европейската среща на върха на органите на местното самоуправление, състояла се от 22 до 24 февруари 2010 г.;
- Съобщението от Комисията „План за действие за градска мобилност” (СОМ(2009) 490 окончателен вариант), прието на 30 септември 2009 г. и основано на Зелената книга на Комисията “Към нова култура за градска мобилност” (СОМ(2007) 551 окончателен вариант);
- Заключениета на Председателството на Неофициалната среща на министрите, отговарящи за регионалната политика, състояла се в Сарагоса на 19 февруари 2010 г.; заключенията относно управлението на много нива от Неофициалната среща на министрите по въпросите на териториалната политика, състояла се в Малага на 16 март 2010 г. и Заключителното комюнике от 18-та Неофициална среща на министрите, отговарящи за жилищна политика и експерти от страните-членки на Европейския съюз, състояла се в Толедо на 21 юни 2010 г.;
- Документите от последните Неофициални срещи на равнище министри по въпросите на градското развитие, по-специално „Планът за действие от Лил”, приет на Неофициалния съвет на министрите, отговарящи за

градските въпроси, състоял се в Лил на 3 ноември 2000 г., „Действията на Общността в областта на политиката за градско развитие”, приети на Неофициалния съвет на министрите, отговарящи за териториалното сближаване, състоял се в Ротердам на 29 ноември 2004 г.; „Бристолското споразумение”, прието на Неофициалния съвет на министрите по въпросите на устойчивите общности, състоял се в Бристол на 6-7 декември 2005 г.; „Териториалния дневен ред на ЕС – към по-конкурентноспособна и устойчива Европа на многообразните региони” и „Лайпцигската харта за устойчиви европейски градове”, приети на Неофициалния съвет на министрите, отговарящи за устройственото планиране и градското развитие, състоял се в Лайпциг на 24-25 май 2007 г.; „Декларацията от Марсилия”, приета на Неофициалната среща на министрите, отговарящи за градското развитие, на 25 ноември 2008 г.,

Министрите, отговарящи за градското развитие, се договориха и приеха следните формулировки на

ДЕКЛАРАЦИЯТА ОТ ТОЛЕДО:

А. ОТНОСНО СПРАВЯНЕТО С ТЕКУЩИТЕ ГРАДСКИ ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВА И ИЗПЪЛНЕНИЕТО НА СТРАТЕГИЯТА “ЕВРОПА 2020” ЧРЕЗ ПОСТИГАНЕ НА ПО-ИНТЕЛИГЕНТНО, ПО УСТОЙЧИВО И СОЦИАЛНО ВКЛЮЧВАЩО ГРАДСКО РАЗВИТИЕ.

Като вземат предвид градското измерение на сегашната криза и бъдещите предизвикателства пред европейските градове, министрите разгледаха в детайли стратегията “Европа 2020” и съответно подчертаха необходимостта от насърчаване на по-интелигентно, по-устойчиво и социално включващо градско развитие в европейските градски зони, големи и малки градове.

А.1. Устойчивостта на интегрирания подход в политиките за градско развитие и необходимостта от постигане на общо разбиране по този подход.

С оглед постигането на такова по-интелигентно, по-устойчиво и социално включващо градско развитие министрите потвърдиха валидността на поетите ангажменти и на принципите, утвърдени по време на предишните срещи на министрите, и подчертаха по-специално интегрирания подход в градските политики като един от основните инструменти за постигане на напредък в посоката, заложена в стратегия “Европа 2020”, особено с оглед на сегашния сценарий на ограничени ресурси, при който очевидно е необходимо да се постигне повече с по-малко средства. В тази връзка те признаха също ролята, която градовете могат да играят за постигането на тези цели, и призоваха за реално партньорство с градовете при изпълнението на стратегията “Европа 2020”.

Въпреки това министрите смятат, че за справянето с тези важни градски предизвикателства е необходимо да се развият напълно, приложат и въведат в практиката принципите, договорени на последните срещи в Лайпциг и Марсилия.

За целта министрите се договориха, че би било целесъобразно да се постигне задълбочено общо разбиране по интегрирания подход за градското развитие. В тази връзка те отбелязаха основните характеристики на този подход, описани в *„Референтния документ от Толедо относно интегрираното възстановяване на градската среда и стратегическия ѝ потенциал за по-интелигентно, по-устойчиво и социално включващо градско развитие в Европа”* и изказват благодарност на Испанското председателство за изготвянето на този ценен документ. Въз основа на това общо разбиране министрите изразиха своята ангажираност с неговото насърчаване в рамките на съответните им компетенции; освен това те постигнаха съгласие по заинтересоваността си от проучване на възможността за разработване на минимален общ набор от индикатори за трансформиране на това общо разбиране в интегриран подход, включващи също индикатори за градска устойчивост.

А.2. Значението на интегрираното възстановяване на градската среда и нейния стратегически потенциал за по-интелигентно, по-устойчиво и социално включващо градско развитие в Европа.

С оглед на превръщането в реалност на модела за по-интелигентен, по-устойчив и социално включващ град, министрите подчертаха важността от:

- Изпълнението на стратегии за интегрирано градско развитие с глобална и всеобхватна визия на града, включена по подходящ начин в рамките на териториалната перспектива, като двете заедно насърчават по интегриран начин всички измерения на градската устойчивост, както в новото градостроителство, така и в съществуващите райони на града;
- Вземане под внимание на необходимостта да се подобрят икономическите резултати, екологичната ефективност и социалното сближаване в съществуващия град, за да се постигнат общите цели и конкретните основни целеви стойности¹, заложи в стратегията “Европа 2020”, и реално да се изпълни и разгърне този по-интелигентен, по-устойчив и социално включващ модел в цялата застроена среда и във всички социални структури на съществуващия град;
- Гарантиране на качеството на живот и благополучието на гражданите във всички съществуващи общности и квартали на града, като се набляга на необходимостта от включването им в градското развитие чрез гражданско участие и като се признава важността от обединяване и привличане на всички останали заинтересовани страни (частния сектор, гражданското общество и др.) като изключително важен инструмент за постигането на интегриран подход;

¹ Те са: осигуряване на заетост за 75% от населението на възраст от 24 до 64 години; инвестиране на 3% от БВП на ЕС в НИРД; постигане на целевите енергийни стойности 20/20/20 за климата (включително увеличаване до 30% на намаленията на емисиите (ако са налице условията за това); намаляване на дела на рано отпадащите от обучението ученици до под 10% и постигане на дял от най-малко 40% от по-младото поколение с висше образование; намаляване на хората в риск от бедност до под 20 милиона.

- Напомняне на препоръката за отразяване и вземане под внимание на промените в климата, изразена в самата стратегия „Европа 2020” и в Декларацията от Марсилия;
- Подпомагане признаването на важноста от обновяване и физическо модернизиране на съществуващия жилищен фонд в различни аспекти, както се подчертава в Заключителното комюнике от 18-та Неофициална среща на министрите, отговарящи за жилищна политика, състояла се в Толедо на 21 юни 2010 г.;
- Вземане предвид на заложените в Хартата от Лайпциг ангажименти за обръщане на специално внимание *„на кварталите в неравностойно положение в контекста на града като цяло”* и по-специално на преимуществото от хармонизирането на конкретните цели на всеки един от тях с целите на всички останали², за да се намали социалната поляризация;
- Напомняне, че цялостното качество на градската среда, определено от качеството на обществените пространства и създадения от човека градски ландшафт и архитектура е съществено изискване за създаването на приятна среда за градското население и за постигането на глобална привлекателност и конкурентноспособност на града;
- Подчертаване на преимуществото и ефективността на устройственото и градско планиране като лост на политиката за интегриране на екологичните, социалните и икономическите цели;
- Вземане под внимание на целесъобразността от възстановяване на градската среда и/или компактно градско планиране³, в зависимост от случая, като стратегии за минимизиране на потреблението на земя, предотвратяване на ненужното преобразуване на зелени площи и природни зони в градска земя и следователно управление и ограничаване на дивата урбанизация.

В тази връзка те се договориха да подчертаят стратегическата роля на интегрираното възстановяване на градската среда, включена в по-широката концепция за интегрирано градско развитие, като една от важните перспективи за постигането на горепосочените цели.

В резултат на това министрите отбелязаха съответните препоръки, очертани в гореспоменатия *„Референтен документ от Толедо”*, като признаха приноса му за изграждането на общо разбиране по тази концепция и за бъдещото развитие на сътрудничеството между държавите-членки и с Европейската комисия, другите институции на ЕС и заинтересованите страни. В тази връзка министрите се договориха да насърчат в рамките на съответните си компетенции и в тясно сътрудничество с градовете в техните страни, а където е уместно и с оглед на конкретните условия във всяка държава-членка, интегрираното възстановяване на градската среда като стратегически инструмент за постигане на по-интелигентен,

² Които са: *„прилагане на стратегии за осъвременяване на материалната среда, включително инвестиции в жилищна политика”, „укрепване на местната икономика и местната политика на пазара на труда”, насърчаване на „проактивни политики за образование и обучение на децата и младите хора” и „насърчаване на ефективен и достъпен градски транспорт”.*

³ В съответствие със Съобщението на Комисията относно *„Тематична стратегия за градската среда”*, COM (2005) 718 окончателен вариант.

по-устойчив и социално включващ градски модел и по-специално да вземат под внимание текущите градски предизвикателства и да изпълнят целите на стратегията „Европа 2020” в съществуващите градски структури и застроена среда.

Б. ОТНОСНО ПОДКРЕПАТА ЗА ПРОДЪЛЖАВАНЕТО НА ПРОЦЕСА ОТ МАРСИЛИЯ И ИЗПЪЛНЕНИЕТО НА ЕВРОПЕЙСКАТА РЕФЕРЕНТНА РАМКА ЗА УСТОЙЧИВИ ГРАДОВЕ (РРУГ).

След Декларацията от Марсилия относно необходимостта да се продължи подкрепата за устойчивото градско развитие и за интегрирания подход, както и за прилагането на местно равнище на принципите, заложи в Лайпцигската харта в периода 2009-2010 г. работна група на високо равнище, ръководена от Франция (MS/I WG) създаде прототип на обща Европейска референтна рамка за устойчиви градове (РРУГ)⁴.

С оглед на това министрите:

- Изказаха благодарност на всички участници и по-специално на Франция за техния принос и ангажираността им с процеса;
- Приветстваха и отбелязаха свършената досега работа, като признаха реалната стойност на РРУГ като оперативен инструмент за градовете и по-специално за средните и малките градове, който им помага на доброволен принцип да разработят по-добри стратегии, политики и проекти за интегрирано и устойчиво градско развитие;
- Потвърдиха в съответствие с Декларацията от Марсилия, че тази РРУГ се основава на колективен и открит процес и трябва да бъде всеобхватен, приспособим, отворен и незадължителен инструмент за градовете, основан на принципа на субсидиарността.

Убедени, че прототипът, представен на Неофициалната среща на министрите в Толедо, трябва да бъде доразвит и изпробван в нов етап, министрите:

- Потвърдиха ангажимента си да продължат процеса през предстоящия втори етап, през който се предвижда прототипът да бъде изпробван от група избрани пилотни градове и РРУГ да бъде усъвършенствана и окончателно завършена на основата на този текст и съгласно описаното в документа „Заклучения на работната група MS/I”, в който се предлага завършен и напълно действащ окончателен инструмент да бъде представен в края на 2011 г. (по време на Полското председателство);
- Подчертаха необходимостта от споделена подкрепа от страна на държавите-членки и Европейската комисия и отправиха искане към Европейската комисия да поеме съществена роля в този процес и да ръководи етапа на изпробване съвместно с Франция и с други страни – доброволци, включително съответните председателства на Съвета на ЕС;
- Потвърдиха ангажимента си в рамките на техните компетенции да продължат и укрепят процеса на национално равнище чрез продължаване функционирането на съществуващите Национални групи за подкрепа или създаването на нови на

⁴ <http://www.rfsustainablecities.eu/>

доброволен принцип; да вземат необходимите мерки за разпространяване, насърчаване и използване на Европейската рамка в техния национален контекст и да преведат прототипа на РРУГ и/или окончателния инструмент на техния национален език, за да го направят достъпен и да създадат възможности за широко участие на градовете, и

- Смятат, че широкото участие и привличане на европейските градове е ключът към успеха на разработването и бъдещото прилагане на този инструмент и в тази връзка предложиха на доброволен принцип редица пилотни градове за етапа на изпробване, а също и за да се улесни в национален контекст изпробването на инструмента от тези градове, както и комуникацията на европейско равнище, ако е необходимо.

Като вземат предвид всички тези препоръки, Министрите:

- Насърчиха бъдещите председателства да участват в последващия етап от изпълнението на процеса;
- Призоваха местните власти и другите органи, по-конкретно професионалните органи, органите на частния сектор, НПО и др., да се включат като активни участници в процеса;
- Насърчиха всички заинтересовани страни на европейско, национално, регионално и местно равнище да използват възможността и да подкрепят разпространението на този инструмент;
- Подчертаха потенциалния принос на РРУГ за доброто управление и за европейския диалог на много нива на основата на общ формат и разбиране и
- Подчертаха голямата добавена стойност, която може да донесе този инструмент в перспективата на новия Европейски градски дневен ред и целите на „Европа 2020“.

В. ОТНОСНО НЕОБХОДИМОСТТА ОТ БЪДЕЩА КОНСОЛИДАЦИЯ НА ЕВРОПЕЙСКИЯ ГРАДСКИ ДНЕВЕН РЕД

Като признават свършената от няколко последователни председателства на ЕС работа по градските въпроси и по-специално резултатите от най-скорошните постижения на последната Неофициална среща на министрите, посочени в преамбюла, министрите смятат, че новата рамка, произтичаща от влизането в сила на Договора от Лисабон, засилва необходимостта от координация между трите последователни председателства. В тази връзка очевидно е целесъобразно да се започне консолидация на областите за приемственост и координация между последователните председателства, като се премине към подготовка в бъдеще на съвместна работна програма или “Европейски градски дневен ред”, който постепенно ще съзрява докато придобие окончателна форма.

Наред с междуправителствената подкрепа, министрите признават също постоянните усилия и принос към градския дневен ред на Европейската комисия, по-специално чрез градското измерение на Кохезионната политика. В тази връзка те призоваха Европейската комисия за продължи да играе проактивна роля, по-специално в онези области на междуправителствения процес, които стимулират

развитието на Действията на Общността в областта на урбанистичната политика (Acquis Urbain).

Министрите подчертаха също необходимостта да се засили сътрудничеството и координацията с Европейския парламент, Комитета на регионите, Европейския икономически и социален комитет, Европейската инвестиционна банка и другите съответни институции и организации, работещи в областта на градското развитие в Европа.

Като предварителна основна идея за тази работна програма, министрите се ангажираха да насърчат и подкрепят следните съвместни действия:

V.1. Засилване на градското измерение на Кохезионната политика

Министрите смятат, че именно в градовете се крият повечето от сегашните и бъдещите възможности и предизвикателства, и че те са ключът към постигането на целите на „Европа 2020“ чрез превръщането на икономиките на Европа в по-интелигентни, по-конкурентноспособни, устойчиви и социално включващи. В тази връзка те подчертаха, че като политически приоритет трябва да се определи предоставянето на правомощия на европейските градове да се справят с бъдещите предизвикателства и да разкрият своя потенциал, както и по-нататъшната засилена обществена подкрепа за устойчиви градски политики в ЕС, по-специално чрез Кохезионната политика.

За целта министрите постигнаха съгласие по желанието си да си сътрудничат с Европейската комисия в дебатите по разглеждането и доразработването на укрепената рамка за градското измерение на Кохезионната политика през следващия програмен период.

Освен това министрите се договориха, че следните принципи трябва да станат обща база на новата рамка за градското измерение на Кохезионната политика: участие на местните власти и градовете в разработването и изпълнението на оперативните програми, по-силен акцент върху интегрирания подход и устойчивото градско развитие, концентриране върху териториалното и социалното сближаване и опростена система на разпространение.

V.2. Подкрепа за по-голяма съгласуваност между териториалните и градските въпроси и програми и насърчаване на градското измерение в контекста на териториалното сближаване

Министрите подчертаха важността от координация и съгласуваност на градските и териториалните политики, като отбелязаха документа „*Територията има значение за успеха на Европа 2020*“⁵, признавайки, че Европа като цяло би била по-интелигентна, по-устойчива и социално включваща, ако се използват по-добре нейното богато географско многообразие и териториалният потенциал във всички региони и градове, като се обръща специално внимание на механизмите за управление на много нива, за да се гарантира по-голяма съгласуваност в

⁵ Съвместен документ на генералните директори на отделите на министерските отдели, отговарящи за политиката по отношение на териториалното развитие в Европейския съюз, приет в Севиля на 10 май 2010 г.

териториално отношение между различните секторни политики и между различните нива на управление.

В тази връзка те се договориха да проучат възможността за засилване на координацията между териториалните и градските въпроси и програми, като работят съгласувано по този въпрос в процеса на прегледа на Европейския териториален дневен ред, който се очаква да бъде приет по време на Унгарското председателство през първата половина на 2011 г.

Министрите смятат също, че е изключително важно градското измерение да се разглежда в по-широкия контекст на териториалното сближаване. Европейските градове и отношенията между градовете и съседните общности, включително отношенията и партньорствата между метрополии и между градовете и селата, с оглед на по-широкото териториално многообразие, са ключът към постигането на тази нова хоризонтална цел на ЕС. В тази връзка градското измерение трябва да стане неразделна част от концепцията за териториалното сближаване.

В.3. По-нататъшно насърчаване на научните изследвания, сравнителните проучвания и статистика, обмяната на добри практики и разпространяването на знания по градските въпроси, както и укрепване на цялостната им координация.

Министрите смятат, че е от съществено значение наред с обмяната на добри практики и разпространението на знания да продължи насърчаването на научните изследвания, сравнителните проучвания и статистика по градските въпроси.

За целта ще е необходима по-засилена координация и стимулиране на научноизследователските програми на национално равнище и на транснационалните проекти на европейско равнище. В това отношение се изказва благодарност на Европейската комисия за стимулирането на работата на Европейското научноизследователско пространство по градските въпроси чрез значителна подкрепа за научните изследвания в областта на градовете по Рамковите програми за научни изследвания и технологично развитие и по-специално чрез финансирането на мрежата URBAN-NET⁶. Би било изключително полезно и след 2010 г. да се продължи по пътя на URBAN-NET с цел координиране на транснационалните научно-изследователски програми по градски теми и на междуправителственото финансиране на поканите за транснационални проекти, а също и да се увеличи броят на участващите страни. Освен това министрите отправиха искане към Комисията да разгледа градското измерение в сега действащата Седма рамкова програма и подчертаха, че е важно да се продължи подкрепата за него и в бъдеще. В заключение те отправиха искане към Комисията и участващите национални власти да засилят анализа на териториалното измерение на градската динамика в рамките на програмата ESPON (Европейска мрежа за наблюдение на териториалното планиране).

В светлината на направените в представения в Лайпциг португалски доклад препоръки относно необходимостта от засилено сътрудничество между предоставящите знание, министрите отбелязаха постигнатия напредък в сътрудничеството между европейските градски мрежи, а също и между

⁶ <http://www.urban-net.org>

междуправителствените инициативи и инициативите на Комисията, като приветстват по-специално планираното създаване на Обща търсачка (Common Search Engine) между Европейската мрежа за знания за градовете (EUKN)⁷ и програмата „Мрежа за градско развитие” (URBACT)⁸. Министрите приветстваха също поетия от няколко държави-членки ангажимент да продължат участието си в EUKN през периода 2011-2015 г. и оцени усилията им за утвърждаването на EUKN като Европейска група за териториално сътрудничество (EGTC).

В заключение министрите подчертаха необходимостта от укрепване на всички тези инициативи и приветстваха инициативата на Швеция, Испания и Белгия за създаването на работна група, асоциирана към Групата за градско развитие (UDG), която да разгледа възможностите и да определи стратегиите за стимулиране на координацията и обсъждането на тези теми, свързани с научните изследвания и познания за градовете.

В.4. Насърчаване на устойчивото градско развитие и интегрираните подходи чрез подпомагане и разработване на инструменти за изпълнение на Лайпцигската харта на всички нива.

Министрите потвърдиха, че политиката на много нива, описана в Лайпцигската харта, е предпоставка за изпълнението на интегрирана политика за градско развитие. Този подход не само ще улесни интегрираната политика за градско развитие, но ще помогне също за постигането на целите на „Европа 2020” и на Стратегията за устойчиво развитие на ЕС. В тази връзка очевидно Лайпцигската харта трябва да стане нещо повече от група принципи и да се превърне в истински документ, на чиято основа могат да се разработват конкретни стратегии за изпълнението на всичките заложи в нея препоръки.

Министрите смятат, че съществуващите координационни инструменти трябва да бъдат заздрави и да се проучи на всички нива на управление – местно, регионално, национално и европейско – възможността за разработване на нови инструменти за интегрирани и устойчиви градски политики. На регионално и национално ниво трябва да се използват по-интензивно съществуващите координационни структури и да се проучат възможностите за нови координационни инструменти, за да се премине към интегриран подход по отношение на градските политики. Както вече беше посочено, трябва да се засили също сътрудничеството на европейско ниво между държавите-членки, европейските институции и сдруженията и мрежите на градовете.

Във връзка с това се приветства инициативата на Чешкото председателство на ЕС за контрол по прилагането на принципите на Лайпцигската харта на национално ниво. Заключениеята от това изследване показват необходимост да продължи насърчаването на устойчивото градско развитие и интегрираните градски подходи, по-специално в националните политики, за които отговаряме.

За целта, по инициатива на Испания, Белгия и Унгария от втората половина на 2010 г. нататък ще бъде проучена възможността за разработването на методи,

⁷ <http://www.eukn.org/>

⁸ <http://urbact.eu/>

които да вземат под внимание последващото изпълнение на Лайпцигската харта на всички нива на управление.

В.5. Разглеждане на най-важните предизвикателства, пред които ще се изправят в бъдеще европейските градове

Министрите приветстваха инициативата на Европейската комисия за размисъл по предизвикателствата и моделите за градовете на бъдещето.

Министрите подкрепиха също инициативата на Унгария за откриване на тематична дискусия по две от основните предизвикателства, пред които ще се изправят в бъдеще европейските градове: промените в климата – като продължение на обсъжданията по време на Словенското, Френското и Шведското председателство – и въздействието на демографските промени.

РЕФЕРЕНТЕН ДОКУМЕНТ ОТ ТОЛЕДО ОТНОСНО ИНТЕГРИРАНОТО ВЪЗСТАНОВЯВАНЕ НА ГРАДСКАТА СРЕДА И НЕЙНИЯ СТРАТЕГИЧЕСКИ ПОТЕНЦИАЛ ЗА ПО-ИНТЕЛИГЕНТНО, ПО-УСТОЙЧИВО И СОЦИАЛНО ВКЛЮЧВАЩО ГРАДСКО РАЗВИТИЕ В ЕВРОПА

1. Стратегическото значение на интегрираното възстановяване на градската среда за постигането на по-интелигентно, по-устойчиво и включващо градско развитие

Както се посочва в стратегията „Европа 2020”, приета на последния Юнски съвет, Европейският съюз е изправен пред редица сериозни предизвикателства, свързани с икономиката (финансова и икономическа рецесия, глобализация и др.), социалните въпроси (безработица, социална интеграция, демографска структура, неравенство и др.) и околната среда (промени в климата, опазване на природните ресурси и др.), като се подчертава, че *„излизането ни от кризата трябва да бъде вход към нова икономика. За да могат нашето и бъдещите поколения да се радват на висококачествен и здравословен живот на основата на уникалните социални модели на Европа, ние трябва да вземем мерки още сега. Необходима е стратегия за превръщането на Европа в интелигентна, устойчива и включваща икономика с високо ниво на заетост, производителност и социално сближаване”*. За тази цел стратегията „Европа 2020” определя три взаимосвързани приоритета: интелигентен растеж, развитие на икономика, основана на знанието и иновациите; устойчив растеж, насърчаване на по-ефективна по отношение на ресурсите, по-зелена и по-конкурентноспособна икономика; както и включващ растеж, насърчаване на икономика с високо ниво на заетост, водеща до социално и териториално сближаване.

В това отношение градовете са жизнено важни за постигането на общите цели и конкретните основни целеви стойности на стратегията „Европа 2020”. Ако се обсъжда и разглежда въздействието на тези предизвикателства върху градовете на Европа от класическата перспектива на множеството измерения на устойчивостта (икономическо, социално, екологично, културно и управленско), очевидно „възстановяването на градската среда” би могло да изиграе истинска стратегическа роля за бъдещото градско развитие в Европа и да предостави възможност за справяне с предизвикателствата пред европейските градове от тази множествена перспектива, по специално за справянето с тях в съществуващите градски структури.

От екологична гледна точка...

От гледна точка на екологичното измерение, първо, метрополиите и градовете са основни участници, допринасящи за глобалната устойчивост и по-специално за борбата с промените в климата, тъй като те са местата, където е съсредоточена по-голямата част от потреблението на ресурсите (материали и енергия) и генерирането на отпадъци и емисии (включително най-вече парникови газове). За да се реши уравнението на градската устойчивост и като се има предвид, че целите на „Европа 2020” включват намаляване на парниковите газове най-малко

с 20 процента спрямо нивата от 1990 г. (или с 30% при подходящи условия), увеличаване на процента на възобновяемите енергийни източници в нашето крайно потребление на енергия с до 20% и на енергийната ефективност също с 20%, екологичната ефективност на новите градски райони (например чрез изграждането на нови “екологични квартали”) е необходимо, но не и достатъчно условие. Същинската битка за градска устойчивост ще се състои в постигането на възможно най-голяма екологична ефективност в съществуващите урбанистични структури на градовете.

За целта трябва да се предприеме истинска „зелено, екологично или природосъобразно” възстановяване на градовете, включващо основни въпроси като:

- намаляване на потребностите от транспорт чрез подпомагане на схеми за близост и смесено използване при едновременно насърчаване на устойчива мобилност (в градски, метрополен и междуградски мащаб) посредством: приоритизиране на немоторизираните („пешеходни”, „велосипедни” градове)⁹, чисти превозни средства, подкрепа за достъпен и ефективен обществен транспорт за всички – по-специално за кварталите в неравностойно положение, където той може да играе ключова роля за премахване на физическата изолация – както и мултимодални транспортни мрежи, а също и оптимизиране на градската логистика;
- стимулиране на енергийната ефективност в съществуващите сгради (чрез подобряване на топлоизолацията на външните стени, покривите и остъкляването и повишаване на ефективността на отоплителните и другите инсталации), като се отчита физическото състояние на сградния фонд;
- подобряване на управлението на енергийните и материалните ресурси и потоците в града (градски метаболизъм), включително целия воден цикъл, отпадъците и др., със стремеж да се затворят градските метаболитни цикли на местно ниво и да се намали екологичният отпечатък;
- насърчаване на енергията от възобновяеми източници и въвеждането на тези източници и на тяхното използване в градовете;
- повторно използване на земята (чрез възстановяване на градската среда, преустройство или повторно използване на изоставени, запустели или неизползвани зони и др.) като основна стратегия за принос към намаляването на потреблението на земя и за борба с “дивата урбанизация”;
- насърчаване на потреблението на местни зелени продукти с цел съкращаване на потребителските вериги и укрепване на местната еко-икономика;
- опазване на природните, ландшафтните, горските и водните ресурси, земеделските зони и др. около градовете и заздравяване на техните връзки или съчленяване с градовете (например със зелени пояси и/или коридори, свързани към мрежата от обществени паркове и пространства като нейно продължение), „повторно озеленяване” на съществуващия град и др.

⁹ Както се посочва в Съобщението на Комисията „План за действие за градска мобилност” (COM(2009) 490 окончателен вариант).

В заключение не трябва да се забравя, че наред със стратегиите за смекчаване на ефекта от промените в климата е необходимо да се започне насърчаването на стратегии за приспособяване към тези промени, по-специално в крайбрежните и речните зони, които е възможно да бъдат засегнати от повишаване на нивото на морските води или наводнения, или в райони, където се очаква ефектите от затоплянето да бъдат най-големи. Новите сценарии, които се разглеждат, включват необходимост за градовете да разработят проактивни стратегии за противодействие на тези промени („устойчиви градове”), за да се защитят срещу природните бедствия или затоплянето и да подобрят управлението на водите по време на суша.

От социална гледна точка...

От **социална гледна точка** градовете – в които е концентрирана по-голямата част от населението на Европа – са също местата, където най-силно се усещат предизвикателствата, свързани с демографията, включването и социалното сближаване, интеграцията на имигрантите, безработицата, образованието, бедността, мултикултурните предизвикателства и др. Тези проблеми, които се засилват в резултат на ефектите на неотдавнашната рецесия, застрашават преди всичко най-уязвимите групи от населението и по-специално някои *„квартали в неравностойно положение в контекста на града като цяло”*¹⁰, като задълбочават социалната поляризация и следователно водят до по-голям риск от възможно нарушаване на социалната структура. Насърчаването на заетостта, намаляването на броя на рано напусналите обучението ученици и намаляването на риска от бедност са основните социални цели на стратегията „Европа 2020”. Освен това, препоръката¹¹ на Европейската комисия е, че активните политики за включване трябва да улесняват интеграцията в устойчива и качествена заетост на онези, които могат да работят и да осигуряват достатъчно средства за достоен живот, заедно с помощ за социално участие на онези, които не могат, като се съчетават подходящата подкрепа на доходите, включващите пазари на труда и достъпът до качествени услуги. Тези цели заедно с изпълнение на група други взаимосвързани мерки, например интеграцията на малцинствата, осигуряване на равни възможности в образованието, ориентирано към търсенето обучение, включване, гарантиране на наличието и достъпността на услугите и др., както и други икономически и екологични мерки като физическото модернизиране на застроената среда, са ключовите мерки за стимулиране на по-голяма социална интеграция и сближаване, които дават възможност за борба с пространствената сегрегация и социалната маргинализация. В това отношение от особено значение са жилищните политики: от една страна приличното и достъпно жилище може да се счита за един от крайъгълните камъни на стратегиите за социално включване, особено за онези, които са в най-голям риск от изключване, докато от друга страна обновяването, реконструкцията и модернизацията на жилищата и сградите могат да

¹⁰ Харта от Лайпциг

¹¹ Препоръка на Комисията от 3 октомври 2008 г. относно активното включване на хората, изключени от пазара на труда (нотифицирана под номер на документ C(2008) 5737) (2008/867/ЕК).

осигурят осезаеми и съществени подобрения на ежедневието на обитателите им¹² и накрая, но не на последно място по значение, социално балансираните жилищни политики позволяват да се намали социалната поляризация на ниво квартал. Съгласно препоръката от Срещата на министрите в Ротердам през 2004 г.¹³, включването на всички тези видове мерки в интегрирани програми или в градските планове е особено ефективно, когато се предприемат мерки в кварталите, които са в най-неравностойно положение.

От икономическа гледна точка...

В заключение, от **икономическа гледна точка** в градовете е концентриран голяма част от човешкия, социалния, културния и икономическия капитал на Европа, така че оптимизирането и преоценката на този капитал също е ключ към стратегия за глобална конкурентноспособност, в която един от основните активи на ЕС е „традиционният модел на европейския град“.

Икономическите основни целеви стойности, заложи в „Европа 2020“ предполагат увеличаване на заетостта и инвестициите в НИРД. За целта очевидно е необходимо да се разработят стратегии за „възстановяване на градската икономика“, които съобразно различните местни условия са насочени към постигане на по-конкурентноспособна икономика, при която икономическият напредък не е обвързан с потреблението на ресурси, като се стимулира икономика на знанието, творчеството, отличното качество и иновацията, укрепва се вътрешносистемното развитие и се разнообразяват местните производствени системи, като едновременно с това се организира по подходящ начин пазара на труда чрез образование и текущо обучение на работниците.

Изграждането, преоборудването, физическото усъвършенстване и модернизацията на инфраструктурата са не само някои от основните изисквания за привлекателността на един град, но също така са сектори, които се нуждаят от доста работна ръка, и следователно представляват потенциални нови източници на работни места, които биха могли да поемат неквалифицираните работници, по-специално тези от сектора на новото строителство (който на настоящия етап регистрира сериозен спад в няколко държави-членки). Това е също един по-специализиран сектор, който е доста подходящ за създаването на нови местни МСП с определен стимулиращ ефект за иновациите и индустрията. Тези възможности са още по-сериозни в условията на „зелена, екологична или природосъобразна регенерация“ на основата на насърчаването на енергийната ефективност при сградите и инсталациите, устойчивата мобилност, внедряването на възобновяеми енергийни източници в градовете и др. Както се посочва в стратегията „Европа 2020“¹⁴, тази област предлага отлични възможности не само за създаването на нови предприятия и работни места, но също и за иновация и укрепване на водещата роля на Европа в този сектор.

¹² Например подобряването на физическата достъпност е изключително важно за насърчаването на самостоятелността и участието в обществото на хората с увреждания и възрастните хора.

¹³ Заключение 3.6 относно Социалното включване.

¹⁴ Смята се, че изпълнението на целта за 20% възобновяема енергия има потенциал да създаде над 600 000 работни места в ЕС, а като се добави целта за повишаване с 20% на енергийната ефективност, има възможности за създаването на над 1 милион нови работни места.

Накрая, но не на последно място по значение, настоящата рецесия има също така индивидуално и семейно измерение, чиито последствия се усещат най-силно от най-уязвимите квартали в най-неравностойно положение, където един интегриран подход също би имал изключително силен положителен ефект, чрез разширяването на проникването на политиките за икономическо и социално подпомагане и по-директното им насочване към най-силно засегнатите. В това отношение укрепването на услугите в областта на социалните грижи и социалното подпомагане допринася не само за подобряване на качеството на живота на гражданите, но също и за икономическото развитие на града.

От гледна точка на градоустройството, архитектурата и културата...

Градовете и наследството са основни елементи и хранилища на богатата и разнообразна европейска история и култура. За щастие в наши дни необходимостта от опазване на историческото и културното наследство на града, по-специално на неговото архитектурно наследство и на "Baukultur" (културата на висококачествено застроената среда) се приема за даденост като начин да се поддържа жива колективната памет, характерна за европейския градски модел. Въпреки това, наред с опазването на наследството от физическа гледна точка, в много случаи е необходимо да се гарантира неговата обитаемост и привлекателност, за да бъде запазено то наистина живо.

От архитектурна гледна точка, реконструкцията на сградите ще позволи да се преодолеят много от недостатъците на съществуващия сграден фонд, по-специално тези на много жилища, които са изградени лошо, по нискокачествени стандарти през втората половина на 20 век, чрез подобряване на тяхната функционалност, насърчаване на многообразието и приспособяването на типологията на жилищните сгради към новите семейни и демографски модели, насърчаване на екологичната ефективност на сградите и съоръженията, решаване на проблемите с достъпността и строителните недостатъци на някои от тях, а също и чрез повишаване на тяхното архитектурно качество, многообразие и идентичност.

Преоценката на рушащите се обществени пространства и осигуряването на нови открити пространства заедно с опазването или възстановяването на архитектурните форми ще допринесе не само за подобряване на градския пейзаж, ландшафт и качеството на местата в много от урбанистичните структури на нашите градове, с което ще се повиши тяхната привлекателност за висококвалифицираните работници и бизнеса, но също така ще помогне да се повиши тяхната привлекателност и да се засили отъждествяването на местните жители с градската среда и тяхната общност. Това от своя страна ще допринесе не само за културното им обогатяване, но и за създаването или възстановяването на гражданството, защото ценностите на демокрацията, съвместното съществуване, гражданския напредък, многообразието, живота заедно и свободата са основни фактори в културата на европейския град, които намират най-активно изражение в обществената сфера.

От гледна точка на управлението...

Доброто управление, основано на принципите на откритостта, участието, отчетността, ефективността, съгласуваността и субсидиарността, е необходимо, за да се гарантира успешно изпълнение на публичните политики, по-ефективно и ефикасно разпределение на публичните ресурси и за засилване на прякото участие, включването, ангажираността и овластяването на гражданите, като се има предвид, че удовлетвореността и благосъстоянието на гражданите също са ключ към успеха на градските политики.

Доброто управление придобива още по-голямо значение при сегашната финансова криза, като става особено съществено за постигането на максимална оптимизация на ресурсите и мерките чрез наблюдаване на сътрудничеството и синергиите, управлението на много нива и интегрирания подход, описан по-долу.

2. Към общо разбиране за интегрирания подход във възстановяването на градската среда в частност и в градското развитие като цяло.

Кои са основните характеристики на интегрирания подход?

В Лайпцигската харта се препоръчва „да се използват повече подходите от политиката за интегрирано развитие на градските райони“. Опитът и практиката, натрупани от националните, регионалните и местните проекти, както и от градските инициативи, финансирани чрез ЕС (на основата на които бяха разработени общи европейски Действия на Общността (Urban Acquis) в областта на градската политика) показва, че основните характеристики на този интегриран подход, които придобиват особено значение в сегашните времена на оскъдни финансови ресурси, са:

- Този интегриран подход изисква преди всичко възприемането на цялостен (холистичен) подход и мислене. Това означава да се заменят обичайните секторни или едноизмерни подходи с нови напречни или многоизмерни подходи с хармонизиране на различните области на политиката и ресурси. Той предполага също градът да се разглежда като едно цяло: стратегиите и мерките трябва да бъдат неделими и да са насочени към цялата комплексност на градското развитие, като отчитат ролята на всяка една част от града в цялата структура.

Този холистичен подход означава също да се мисли и работи, и съответно да се разпределят ресурсите едновременно върху цялото множество от измерения на устойчивостта – икономическо, социално, културно и екологично – по такъв начин, че предприетите мерки във всяка една област да имат положителен ефект върху останалите или поне да се избягва противоречието между тях или отрицателния ефект на една върху друга област. Основното бъдещо предизвикателство по отношение на градските политики е те да са в състояние да осигуряват сближаващи решения с еднакво ниво на ефективност по отношение на екологичните, социалните и икономическите въпроси, възникващи в градовете.

- Въвеждането в практиката на този интегриран подход означава също разрешаване на конфликтите, преодоляване на несъответствията или

смущенията между ефектите, които всяко едно от тези измерения оказва върху останалите, и намиране на компромиси в светлината на общите дефинирани ръководни принципи на града. За целта очевидно е необходимо да се насочи този споделен ангажимент към постигането на устойчиви резултати чрез създаване на подходящи официални или неофициални координационни платформи и рамки за политиките и мерките: „напречна координация” с цел сближаване на секторните или едноизмерните подходи; „вертикална координация” между всички административни нива (ЕС/национално/регионално/междинно/местно) чрез нови формули и схеми за „управление на много нива”¹⁵ и „хоризонтална координация” между всички участници в „изграждането на града” (публични власти, имотен и финансов сектор, професионалисти и др.), съчетаващи подходи „отгоре надолу” и „отдолу нагоре” и по-специално, превръщането на публичното участие и ангажираност в истински ефективна реалност.

- Градът е време и пространство. Интегрираният характер означава да се търси правилният начин за организирането на всички „скали на времето” (краткосрочни/средносрочни/дългосрочни) и всички „пространствени скали” (регион/метрополия/малки, средни и големи градове и квартали и т.н.) и в крайна сметка на връзката между двете.

От гледна точка на скалата на времето е препоръчително да се преодолеят краткосрочните методи на управление на града като се създадат стратегически сценарии (икономически, екологични, социално-демографски и др.), формулирани чрез интегриран план или концепция на града с ясни формулировки и цели, съчетаващи концепциите за дългосрочна рамка с известна гъвкавост по отношение на конкретните определения с цел предвиждане на по-голям капацитет за адаптиране, иновация и еволюция без никакви екстремни разриви и осигуряване на приемственост на мерките и ефективното използване на ресурсите.

От пространствена гледна точка, интегрираният план или концепция на града трябва да е нещо повече от сумата на конкретни или изолирани мерки, като едновременно с това се обмисля изпълнението му на функционално или административно равнище.

- На местно равнище интегрираната пространствена концепция трябва да бъде отразена в координацията на мерките с цел да се гарантира балансираното развитие на града като цяло и на неговите части, а дори и извън тези граници, като се отчита ролята му в рамките на територията;
- На регионално равнище, чрез координирането на секторните и местните политики в рамките на по-широката регионална перспектива и ясното формулиране на метрополните отношения или отношенията село-град, насърчаване на регионалните клъстери за сътрудничество и иновация, гарантиране на приноса на териториалния икономически растеж като

¹⁵ Тази идея е доразвита в Бялата книга за управлението на много нива на Комитета на регионите (2009 г.) и в Приложение 3 („Управление и устойчиви общности”) от Бристолската неофициална среща на министрите (2006 г.).

движеща сила за укрепването на една полицентрична структура и на един добре балансиран и интегриран модел, основан на многообразните териториални идентичности;

- На национално равнище, чрез гарантиране на координацията на секторните политики и ефективността на управлението на много нива на всички административни равнища, насърчаване на полицентричното и балансирано национално развитие и международната конкурентноспособност чрез разработване на съществуващите и планираните икономически, социални и функционални връзки и проекти за сътрудничество.
- Градът е социална конструкция. „Интегриран” означава също „включващ”, т.е. работещ за съчленяването на „социалното тяло” на града във включващ споделен проект за съвместно съществуване, насочен към борба със социалното изключване и пространствената сегрегация.
- Интегрираният характер означава също „интеграция” на частите в една цялостна структура. Това предполага, че концептуалното и оперативното мислене трябва да произтича също от стратегии или планове с „интегрирани” – глобални или всеобхватни – концепции за града като цяло, но в много случаи оптималното развитие ще се постига чрез „териториализирани мерки” („базиран на зони” подход). В града, където обектите (например жилища, сгради) и субектите (физическите и юридическите лица) имат конкретно пространствено местоположение, обикновено е по-полезно да се съедини една „интегрирана”, глобална или всеобхватна цялостна стратегия с „основано на зони” развитие вместо просто да се действа изолирано по отношение на обектите и субектите (например дом по дом или сграда по сграда) или безразборно, или общо.

От практическа гледна точка, интегрираният подход изисква споделен ангажимент за постигането на общи резултати по отношение на градската устойчивост, доказателства за много институции или всеобхватни екипи, работещи заедно, и доказателства за обединяването на бюджетите на различни власти или агенции и насочването им в една и съща или в сближаващи се посоки.

Какви са предимствата на интегрирания подход?

В обстановка, при която градските предизвикателства стават все по-комплексни, а публичните и частните ресурси намаляват и съответно възниква необходимост да се постигне повече с по-малко средства, е необходимо да се води борба за извличането на пълната стойност от всеки принос на публичните или частните заинтересовани страни. Необходимо е да се разруши ограниченият тип мислене, работа и финансиране, за да се развият нови начини на мислене и работа с цел да се предлагат по-добри, по-ефективни и по-устойчиви услуги. Интегрираният подход предлага тези възможности, като позволява постигането на допълнителни синергични и мултиплициращи ефекти при едновременно насърчаване на координацията и избягване на дублиране, конфликт или смущения.

3. Какво разбираме под интегрирано възстановяване на градската среда?

Интегрираното възстановяване на градската среда се възприема като планиран процес, който трябва да надхвърли частичните предели и подходи, които доскоро се възприемаха като норма, и градът да се разглежда като едно функциониращо цяло, а частите му – като компоненти на един цялостен градски организъм с цел да се развие напълно и да се балансира комплексността и многообразието на социалните, икономическите и урбанистичните структури, като едновременно с това се насърчи по-голямата екологична ефективност на околната среда.

Тази концепция за „интегрирано възстановяване на градската среда” има за цел да оптимизира, запази или преоцени целия наличен градски капитал (социален, застроена среда, наследство и др.), за разлика от другите видове мерки, при които от целия този градски капитал се приоритизира и опазва единствено стойността на земята, като травмиращо се намалява и подменя целият останал градски капитал¹⁶, а за най-голямо съжаление също и социалният капитал. Градските райони в онеправдано положение не трябва да се разглеждат като проблем, а като източник на безграничен човешки талант и физически капитал, чийто потенциал трябва да се отключи, за да може да допринесе за цялостния граждански напредък и за икономическия растеж на града.

Този стратегически ангажимент за „интегрирано възстановяване на градската среда” няма за цел да изключи градския растеж. Очевидно при необходимост устройственото и градско планиране трябва да предвиждат необходимия обем застрояване на земя за посрещането на основателните нужди, като се прилагат условията на *„строг контрол върху предлагането на земя и спекулативното застрояване”*, включени в Лайпцигската харта. Но е препоръчително също така да се ограничи безграничното разрастване на градовете или дивата урбанизация, защото в общества с принципно стабилна или рецесионна демография като много от европейските градове новият растеж на предградията се движи до голяма степен, заедно с нарастването на цените на жилищата и децентрализацията на заетостта, услугите и съоръженията, от чувството на гражданите за упадък или липса на качество на живот в някои от съществуващите части на града.

В свиващите се градове може би е важно да се намери балансът между необходимостта да се запази жизнеспособността на техните централни зони и възстановяването и облагородяването на техните блокови жилищни комплекси, като се избягват някои потенциално противоречиви странични ефекти като нарастващия дял на неизползваните жилища в обновените сгради.

Накратко, целта е да се стимулират градски политики на пълнота и заетост посредством всеобхватни урбанистични подходи, които администрират физическото разрастване на града, когато е необходимо, и съчетават ангажимента за интегрирано възстановяване на градската среда в съществуващите структури и застроена среда с устойчив модел на интегриран растеж в новите градски квартали. Това трябва да се осъществява на база на призива за „концепцията за традиционния

¹⁶ Това не означава, че при някои операции по „възстановяване” няма да се наложи да се разрушат и подменят конкретни сгради или че в други случаи („изоставени промишлени терени”, пустеещи изоставени зони или зони в упадък) не би било най-добре да се премине към цялостно обновяване.

европейския град”, който в цялото си многообразие (в което се крие и неговото богатство) се разпознава по стремежа за комплексност, компактност, функционално многообразие, плурализъм и социална интеграция, като крайната цел е да се постигне по-добър баланс и интеграция между всички измерения на устойчивостта.

4. Кои са оперативните инструменти, които биха могли да допринесат за интегрираното възстановяване на градската среда?

От оперативна гледна точка инструментите, които биха могли да допринесат за интегрираното възстановяване на градската среда, включват:

- Стартиране на планове и програми за интегрирано възстановяване, които разглеждат както града като цяло, така и отделните части, в които ще бъдат прилагани мерки, като диагностицират проблемите и възможностите и определят секторните мерки, които да бъдат приложени, както и начина по който трябва да бъдат организирани и координирани, за да се изградят синергии и да се преодолеят всички несъответствия между тях, като се осигури необходимият консенсус между всички градски участници, включително публичното участие.
- Измежду тези планове и програми, съчетаване на организиран пакет от мерки, съсредоточени върху физическата модернизация на сградите и градските пространства, с други интегрирани мерки на секторна основа като горепосочените, както и с насоките за градско развитие, които определят критериите за мерките за физическа регенерация с цел управление на използването, подобряване на публичните пространства и градския пейзаж, защита на ландшафта и културното наследство и др.
- Като се има предвид, че интегрираното разнообразие от социални групи и многообразиите градски дейности и функции, в добавка към определени области на специализирано използване, е симптом за жизнеността на града, ние трябва да се стремим да повишаваме качеството на живота, привлекателността и обитаемостта на всички структури на града, по-специално централните и особено жилищните райони. Това означава: градове и квартали, в които могат да живеят всички в градска среда, която е *„привлекателна, включваща и сигурна, добре управлявана, добре свързана, добре обслужвана, щадяща околната среда, развиваща се, добре проектирана и изградена и справедлива за всички”*¹⁷. За целта, градското планиране и градското управление трябва да са насочени към осигуряване на средства за *„задоволяване на потребностите на сегашните и бъдещите жители”*¹⁸, така че всички части, съставляващи структурите на града, да се превърнат в зони, където многообразиите социални групи могат и *„искат да живеят и работят сега и в бъдеще”*¹⁹.

¹⁷ Това са осемте характеристики на устойчивата общност, договорени в Бристолското споразумение, 2006 г.

¹⁸ Бристолско споразумение, 2006 г.

¹⁹ Това е определението на устойчивите общности, включено в Бристолското споразумение, 2006 г.

В някои случаи това може да означава увеличаване на социалната и функционалната комплексност и многообразие на определени зони (например, в жилищните комплекси с високи блокове, изградени след Втората световна война) чрез повишаване на привлекателността на тези зони за нови жители или нови дейности, като по този начин се подобрява социалната смесица от различни групи население и групи хора според размера на доходите им, а също и функционалният баланс на зоната. Въпреки това, в други случаи (например в определени исторически зони) е възможно да се наложи създаването на механизми за намаляване на социалното изключване или на непредвидените странични ефекти, свързани с джентрификация (настаняване на по-заможни хора, носещи със себе си по-висок стандарт на живот в западнали градски райони или квартали), до каквато е възможно да доведат мерките за възстановяване на градската среда поради нежелания ефект на изтласкване на определени групи от населението или жизненоважни за правилния градски баланс функции, които не успяват да се конкурират в краткосрочен план с други, по-печеливши дейности.

Типологията и форматите на жилищата, както и достъпността на наемите или цените на жилищата са някои от ключовите елементи на тези стратегии. За да се запази или да се насърчи, ако е необходимо, социалното многообразие и плурализма на социалните групи с различни доходи и възраст във всички съществуващи структури на града, е необходимо да се насърчи присъствието в тези структури на широко многообразие от жилищни типологии и формати чрез запазването им, ако е възможно, или въвеждането им, ако такова многообразие е липсвало преди това.

- Публичното финансиране за възстановяване на градската среда се смята за особено важно, за да се гарантират социалните и екологичните цели в средносрочен и в дългосрочен план, но при сегашния сценарий на ограничени публични ресурси е възможно да се наложи съчетаването на различни форми на съществуващото публично финансиране (европейски Структурни фондове, национални, регионални и местни фондове и др.) заедно с други формули, както и нови финансови механизми (заеми, револвиращи фондове, JESSICA и др.) както и разработване на нови финансови и данъчни стимули за частните предприятия в стремеж да се увеличи участието на частната собственост и финансовите посредници, а също и на останалите градски участници, във възстановяването на градската среда.
- Укрепване на съществуващите и разработване на нови, специфични за регенерацията форми на публично-частно партньорство на основата на етични кодекси за двете страни, които са ясни и прозрачни, ръководени, ако е необходимо за насърчаването на участието на частния сектор, от публичните органи посредством стимули, първоначално икономическо оживление и възприемане на ролята на катализатор.
- От съществено значение за насърчаването на устойчивостта е да се инвестира в мерки за изграждане на капацитет и умения за справяне с икономическите, социалните и екологичните въпроси, тъй като те засягат местата, независимо

къде се намират (малки и големи градове, градски и селски райони). Бристолското споразумение защитава концепцията за умения „за изграждане на места”, например териториално ръководство, ангажираност на общността, работа в партньорство, управление на проекти, управление и обучение за разширяване на професионалната квалификация (cross-ocupational learning).

- Предвид многообразието на европейските малки и големи градове и широкото географско и контекстуално многообразие, не е възможно да се приложат универсални решения в планове и програмите за интегрирано възстановяване на градската среда и следователно от полза за тези планове и програми може да бъде разработването и изпълнението им на местно ниво чрез включване на управленски предложения, адаптирани към местните условия и като се обръща особено внимание на насърчаването и насочването на публичното участие. Това често налага да има предварително създаден открит и прозрачен процес за измерване и отчитане на резултатите от работата с цел постигане на устойчивост за местните граждани и другите заинтересовани страни, като първо се овластят и информират хората и едва след това им се предоставят възможности за засилено участие във вземането на решения.
- В това отношение очевидно е удобно, както с оглед на самооценката на публичните политики, така и с цел да се информират гражданите, да се включат подходящи инструменти за наблюдение и оценка (предварителна, средносрочна и последваща оценка, група критерии и показатели и др.) в планове и програмите, за да се провери дали поставените цели са постигнати и, ако е необходимо, да се помисли за съответни промени или корекции.

5. Необходимостта от конфигуриране на нов “градски съюз” за прилагане на практика на стратегическия ангажимент за интегрирано възстановяване на градската среда.

Прилагането на практика на този стратегически ангажимент за „възстановяване на градската среда” и на разглеждания „интегриран подход” ще изисква нов „градски съюз” с участието на всички заинтересовани страни, включени в процеса на „изграждане на града”: сектора на имотите, финансите, местните хора, публичните власти, професионалистите и др. Този нов „градски съюз” трябва да се основава на консенсус и да се узакони чрез нови форми на управление, при които социалните и гражданските мрежи играят водеща роля, а общата му цел трябва да бъде преоценка, възстановяване и дори „повторно изобретяване” на „съществуващия град”, като по този начин се оптимизира човешкият, социалният, материалният, културният и икономическият капитал, изграден в него в хода на неговата история, и се използват тези елементи за изграждане на ефективни, иновативни, интелигентни, по-устойчиви и социално интегрирани градове, към каквито се стреми Европа.